

3

ტყუილად კი არ არის ნათქვამი, მადა ჭამაში მოდისო – რაც უფრო მეტს ვლაპარაკობ, მით უფრო მეტი სათქმელი მიჩნდება და რომ შეიძლებოდეს, საერთოდ არ მოვშორდებოდი ჩემს ტანჯულ საბეჭდ მანქანას, არც ლუკმის ჩასადებად, არც თვალის მოსატყუებლად, თუკი, რასაკვირველია, შენთვისაც სულერთია, **მოცლილო მკითხველო**, რა თანამიმდევრობით მოგიყვები ჩემს განცდებს; თუმცა, სჯობს თავიდანვე ვალიარო, რომ ჩემს მონათხრობში განცდას მაინც განსჯა სჭარბობს, ნამოქმედარს – ნაფიქრალი, მაგრამ ესეც ალბათ კანონზომიერი მოვლენაა დღეისათვის – მიმდინარე ათწლეული ხომ გონების ათწლეულადაა გამოცხადებული – და მართლაც, ბევრი რამ არის დასაფიქრებელიცა და განსასჯელიც, რამდენადაც არა მარტო საუკუნე მთავრდება, არამედ ქრისტეს ოცსაუკუნოვანი ეპოქაც და არა მარტო ვარაუდი, არამედ შესაძლებლობაც არსებობს, მართლა უაზროდ, სულელურად მოისპოს ყველაფერი, აღიგავოს პირისაგან მიწისა, და ჩემი "შრომაც" ფუჭი აღმოჩნდეს ბოლოს; მაგრამ აღარც გაჩუმება შეიძლება – ნაყოფი რომ დაიძვრება, აუცილებლად უნდა დაიბადოს, თორემ თვითონაც დაიღუპება და მისი მტვირთველიც – თანაც, როგორც სჩანს, მართლა მოსწრებაზეა საქმე: მომავალ საუკუნეში კი არა, ხვალ რა იქნება, იმასაც ვერ ამბობს ვერავინ დაბეჯითებით. სხვათა შორის, ისიც გასარკვევია, ხვალ მე ისევე ვიქნები, თუ სხვა ვინმე – ადამიანი ხომ, გარკვეული თვალსაზრისით, ყოველდღე ხელახლა იბადება და ყოველდღე ერთხელ კიდევ კვდება, თუმცა, თვითონ არასოდეს იცის, ხელახლა დაიბადა თუ ერთხელ კიდევ მოკვდა. მაგრამ, იბადება თუ კვდება, ჩემი არ იყოს, დრო მაინც უნდა გაიყვა-

ნოს როგორმე, გინდაც ხელახლა დაბადებამდე, გინდაც ხელახალ სიკვდილამდე. სამისოდ კი, გულის ამობერტყვა საუკეთესო საშუალებაა: ყელი რომ გამიშრება და ღვინის ყლუპს დაეუნყებ ძებნას ერთხელ უკვე დაცლილ ბოთლებში, სულ სხვა დღე დამხვდება ხოლმე სამზარეულოშიც და, თავისთავად ცხადია, კალენდარზეც. ასე რომ, ვერცკი გაიგებ, როგორ გარბის დრო ერთი ისტორიული თარიღიდან მეორემდე. არადა, თითქოს ჩემს ჯიბრზე, ყველა მეორე დღე აღსანიშნავია – ან სამგლოვიარო ან საზეიმო – ეტყობა, რაც უფრო პატარაა ქვეყანა, მეტი ისტორიული თარიღი აქვს, და რაც მთავარია, აღსანიშნავად ყველა ერთნაირად სახიფათოა, გინდაც საზეიმო იყოს, გინდაც სამგლოვიარო, მით უფრო დღეს, როცა ძალღი პატრონს ვერ სცნობს და პატრონი ძალღს, მშობლიურ ქალაქში უცხოხავით დადიხარ და სადაც არ უნდა შეიყუყო ბოლოს, ყველგან შემანუხებლად დაძაბული მოლოდინია გაურკვევლისა და ამოუხსნელისა. თუმცა, კაცმა რომ თქვას, თითქოს აღარაფერია გასარკვევი და ამოსახსნელი – ერთხელ კიდევ და ამჯერად უკვე ჩვენი თანდასწრებით, ჩვენს თვალწინ სრულდება უკეთილშობილესი აქტი ძველისა და ახლის მონაცვლეობისა, რაც ყველაზე თვალნათელი დადასტურებაა სიცოცხლის მარადიულობისა, თუნდაც მარადიული მოძრაობისა, მაგრამ როგორც სხვა ყველაფერი, ესეც გაყალბებულია იმპერიის მესვეურთა მიერ და ესეც მორიგ თავშესაქცევ სანახაობადაა ქცეული იმპერიის ქვეშევრდომთა გასაბრიყვებლად, რასაკვირველია, იმპერიის ინტერესებიდან გამომდინარე – იმპერია მხოლოდ და მხოლოდ მკვდარი, გაქვავებული მოდელია სიცოცხლისა და, ამდენად, მარადიული მოძრაობა კი არ აინტერესებს, არამედ უძრაობის მარადიულობა, ანუ, ერთ ადგილზე მბრუნავ ბორბალში გამომწყვდეული ციყვის განუწყვეტელი და ამო მცდელობა სივრცეში გადაადგილებისა. იმპერიის უკიდევანო სივრცეებშიც ერთი და იგივე დრო ბრუნავს ბორბალივით, ბორბალში კი ჩვენ, იმპერიის ქვეშევრდომები, დაბადებით იმიტატორები, ვითომ ვმოძრაობთ, ვითომ ნათელი მომავლისკენ მივისწრაფით თავგამოდებულნი და, საბოლოო ჯამში, ერთნაირად გაპამპულეებულნი გამოვდივართ ძველებიც და ახლებიც. უფრო სწორად, მართლა ახალი კი არ ენაცვლება ძველს, რაც იგივე სიკვდილი იქნებოდა იმპერიისთვის, თუკი ამას დაუშვებდა, არამედ, დროგამოშვებით, სახეშეცვლილი "ძველი" გვევლინება "ახ-

ლად", რაც იმპერიის უკვდავების საწინდარია. ამიტომაც მოაბიჯებენ ასე მოლუშულნი, გაფითრებულნი – გოგოებს შავი კაბები აცვიათ, კოჭებამდე, ძველებურად (მათი თვალსაზრისით, ესეც სიახლისკენ ლტოლვაა), ხელში კი თეთრი ვარდები უჭირავთ. ვარდი ძვირი კია, მაგრამ რას იზამ, განსაკუთრებული დღეა, ყველაფერი იმარხება, რაც აქამდე არსებობდა, და ვარდის სიძვირემ არ უნდა შეგვაფერხოს, დასამარხი უნდა დაიმარხოს, რადაც არ უნდა დაგვიჯდეს, ვიდრე გვამის სუნს შევეჩვეოდეთ. მართალია, ვარდის გამყიდველი არც "მამულიშვილობის" გამო დაუკლებს ფასს თავის საქონელს, მაგრამ სხვა თუ არაფერი, იმდენი საქველმოქმედო ფონდი და საზოგადოება გაჩნდა უცებ, როგორც კი ერთი ყუყუნა ნვიმა მოვიდა, არაფერი დაშავდება, ერთხელ მაინც, დანიშნულებისამებრ თუ მოიხმარენ შენაწირს. ბოლოს და ბოლოს, მარტო შეგროვება ხომ არ ევალებათ – კეთილი ინებონ და გაიღონ კიდევ, თუნდაც იმავე ვარდებისთვის, შავკაბიანმა გოგოებმა რომ უნდა დაიჭირონ ხელში დღეს, ხვალ, ზეგ, მასზეგ – ბევრი რამეა დასამარხი და დროც ბევრი დასჭირდება ალბათ.

ბიჭებს შავი შარვლები და შავი კურტაკები აცვიათ. ასეთი ჩაცმულობა არა მარტო შეესაბამება დროსა და გარემოს, არამედ უფრო მოსახერხებელიცაა შესანიღბად, ვერ გაარჩევ ვინ ვინ არის, მშრომელი თუ უსაქმური, სწავლული თუ ლაზღანდარა, სოფლელი თუ ქალაქელი... ძველებს თავიანთი ახალგაზრდობა იმიტომაც ახსოვთ (მცირე გამონაკლისთა გარდა), იმას რომ იცვამდნენ, რასაც შოულლობდნენ. მაგრამ ეს მაინც არ აძლევთ გვერდზე გადგომის უფლებას. პირიქით, მით უფრო არა აქვთ ნება გვერდზე გადგომისა, თუნდაც იმათი ხათრით, ვისაც არ გაუმართლა, ვინც მათთან ერთად ვერ მოაღწია დღემდე, ვერ მოესწრო ამ დიდ განსაცდელს, ბრძოლის ველზე დაეცა ყველაფერზე თვალდარჩენილი, ყველაფრით გულნაკლული, თუმცა, ყოველგვარი დამხმარე საშუალებების გარეშე, ბოლომდე ეომებოდა ცხოვრებას და ფრჩხილებით, კბილებით ღრღნიდა მის ყრუ კედელს, თუნდაც სულ უმნიშვნელო სხივის გასატყევი ჭუჭრუტანა მაინც რომ გამოეჩიჩქნა როგორმე და, თუკი თავად ვერ შეაღწევდა შიგ, ჭუჭრუტანიდან მაინც შეეხედა ცხოვრებისთვის. იმათ, დღევანდლებისგან განსხვავებით, ცხოვრებიდან როგორმე გაქცევა კი არა, ცხოვრებაში როგორმე შეღწევა და ცხოვრებაში როგორმე

ფენის მოკიდება ჰქონდათ მიზნად დასახული. თუმცა, სამწუხაროდ, შედეგი ერთნაირად სავალალო აღმოჩნდა ორივე შემთხვევაში, ბევრი სიცოცხლე და სინდისი შეინირა და თუნდაც ამ თვალსაზრისით, არ შეიძლებოდა რამეთი უკეთესები ყოფილიყვნენ გუშინდელები დღევანდელებზე, ანდა პირიქით. უბრალოდ, საერთო უბედურებისადმი დამოკიდებულება იყო გუშინ სხვანაირი; არ რცხვენოდათ უბედურებისა; იცოდნენ, უბედურები რომ იყვნენ, ერთნაირად უბედურები, საერთო უბედურებით უბედურები, რაც კი არ თიშავდა მათ, როგორც იმპერიას სურდა, კიდევ უფრო აახლოვებდა, აკავშირებდა ერთმანეთთან, რაც სრულებითაც არ აძლევდა ხელს იმავე იმპერიას. თუმცა, გარკვეული თვალსაზრისით, საერთო უბედურებაც განსაკუთრებული იყო ყველა ოჯახისთვის, ისევე, როგორც, ვთქვათ, ყველა მშობელია განსაკუთრებული (აველუმის მამა რომ გარდაიცვალა, დედამ თქვა: მკვდარი კაცი გვინახავდაო). ეს კი, უპირველეს ყოვლისა, პასუხისმგებლობის გრძნობას უმძაფრებდა ყველა მათგანს (თორმეტი წლის აველუმმა უმცროსი და გააჩუქა – რაკი მშობლები ჯერ ისევ გადასახლებაში ჰყავდა, თავად გაუწია დას მშობლის მაგივრობა და შიმშილით სიკვდილს გადაარჩინა, თავისი ჭკუით). ოღონდ, არც მთლად ასე იოლად აიხსნება ალბათ გუშინდელთა და დღევანდელთა ფსიქიური თუ სულიერი თავისებურებანი. მარტივად რომ ვთქვათ, დღევანდელებისგან განსხვავებით, გუშინდელები მშობლებს კი არ ავალდებულებდნენ ეზრუნათ მათ კეთილდღეობაზე, არამედ თავს თვლიდნენ დავალებულად მშობლების წინაშე. შეიძლება, ქვეცნობიერად ეცოდებოდათ ისინი – დახვრეტილნი, დაბორკილნი, დავრდომილნი – თითქოს იმათ კი არ ებარათ შვილების ბედი, არამედ შვილებს – იმათი და, წესიერები იყვნენ თუ უწესონი, ერთი წამითაც არ ტოვებდათ ამ ვალდებულების შეგრძნება და ასე იყო სულ, თავიდანვე, ჭკუაში ჩავარდნამდეც, ძვლების გამაგრებამდეც და საერთოდ დაბადებამდეც. მაგალითად, რაც უნდა მომხდარიყო, აველუმი კვირაში ორჯერ მაინც ააკითხავდა ხოლმე დავრდომილ მამას, სადღაც დიღმის ზევით, რომელიღაც პატარა თათრულ სოფელში – სადაც მამამისი, გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ, კოლმეურნეობის ბუღალტრად მუშაობდა – და ხან სუფთა საცვალს აუტანდა, ხან საჭირო ნიგნებს, ხან კი დედის მორიგ ნე-

რილს, სადაც ძირითადად ისევ მასზე იყო საუბარი, უფრო სწორად, შვილის "უმაღობით" შეშფოთებული, მაგრამ უმწეო და უსახსრო ადამიანი თავის გაუნელებელ შიშსა და ეჭვს შესჩიოდა ასევე უმწეო და უსახსრო ადამიანს. რაკი თავიდანვე ვერ უპატრონეს შვილს, თავს უფლებას ველარ აძლევდნენ, აშკარად გამოეყენებინათ მშობლის უფლებები. **"არ ვიცი, რა ვიღონო, მგონი ცუდ გზაზე დგას ბიჭიო"** – ერთნაირად ნუხდა ყველა წერილი და აველუმიც, ვიდრე ადრესატამდე ააღწევდა, რამდენჯერმე კითხულობდა ყველა მათგანს და ასე არა მარტო გასართობად იქცეოდა, საკმაოდ გრძელსა და მოსაწყენ გზაზე დამდგარი, არამედ ეამაყებოდა კიდეც, რალაცნაირად სიამოვნებდა, აბედნიერებდა დედის ფარული ყურადღება და მზრუნველობა, რაც, ყველა სიკეთესთან ერთად, იმის რწმენასაც უმტკიცებდა, ჯერ მთლად ხელიდან წასული რომ არ იყო თავად, ჯერ კიდეც რომ შეიძლებოდა მისი გადარჩენაც. ხოლო, რაც შეეხება "უმაღობის" მიზეზს, ვერ ამხელდა, თორემ, უმაღ სასაცილოდ მოეჩვენებოდა ყველას – მით უფრო, ნაციმბირალ მშობლებს – ვიდრე შემაშფოთებლად. ბოლოს და ბოლოს, ერთი მათი მეგობარი, ქართული ხალხური ბალადის გმირივით, მდიდარს ართმევდა და ღარიბს აძლევდა. ეგ იყო და ეგ. გნებავთ, აკლებდა იმას, ვისაც არ სჭირდებოდა და უმატებდა იმას, ვისაც აკლდა. ანდა, მიჰქონდა ის, რისი ფასიც პატრონმა არ იცოდა და ახარჯავდა იმას, ვინც უფასებდა. მოკლედ, სახელოვან მომღერალ ბებიას, სტალინური პრემიის ლაურეატს, რომელიც ფულსა და ობლიგაციას ვერ ანსხვავებდა ერთმანეთისგან და ერთიცა და მეორეც დასტა-დასტა ეწყო თეთრეულის კარადის თაროებზე, დაუნანებლად, დაუნდობლად ძარცვავდა, რათა ძმაკაცებს ნამცხვრითა და ტკბილეულით გამასპინძლებოდა მუსკომედიისა თუ ოპერის ბუფეტში, თანაც იმ დროს, როცა მათი თანატოლების უმრავლესობას შუ და ეკლერი კი არა, ჩვეულებრივი პურის ყუა ესიზმრებოდა. მათ კი საკონდიტროს თბილი, დაშაქრული სუნი ასდიოდათ და ნამცხვრის პუდრით ყველას ერთნაირად ჰქონდა გადათეთრებული ნიკაპი და საულვამე. ასე რომ, დღევანდელეებისგან განსხვავებით, სხვა დამხმარე საშუალებანი, აღმგზნებადი თუ გამთიშველი, არაფრად სჭირდებოდათ, ნამეტანი დიდი ფუფუნება იქნებოდა მათთვის ნარკოტიკული ზმანებანი. სამაგიეროდ, არც დროზე ადრე